

MANIFESTĂRI CULTURAL-ARTISTICE TRADIȚIONALE

POMPEI ȘTEFĂNESCU

Manifestările cultural-artistice, menite să conserve și să pună în valoare bogăția folclorului județului Bistrița-Năsăud au fost orientate în ultimii ani spre o specializare pe genuri de formații, precum și spre un proces de tradiționalizare.

Serbările populare desfășurate în condițiile orînduirii socialiste pun în cel mai strîns contact tradiția cu inovația. Aflate într-o înlănțuire dialectică, tradiția parcurge un continuu proces de selecționare, valorificare și îmbogățire.

Inovația cuprinde mlădițele noului, iar acesta este cu atît mai durabil, cu cît corespunde unei necesități reale, organice, dezvoltată pe temeiul tradițiilor populare.

În fiecare an, manifestările cultural-educative ce se organizează în diferite părți ale județului sînt strîns legate de munca și activitatea acestora ce au creat, de fapt, toate valorile artistice. Frumusețile se îndreaptă, altfel spus, spre acei ce le-au zămislit în prima formă, cea mai adevărată și cea mai strălucitoare.

După pregătirile din serile lungi de iarnă, are loc, la Năsăud, întîlnirea formațiilor corale din județ și din județele vecine. Reuniunea corală „DOINA SOMEȘANĂ” e o mare sărbătoare a cîntecului, o sărbătoare în care mii de guri rostesc din inimă cîntări Partidului și Țării.

Înscriindu-se în acest an printre primele manifestări artistice de amploare dedicate celei de-a XXX-a aniversări a eliberării patriei și celui de-al XI-lea Congres al partidului, a șasea ediție a acestei prestigioase manifestări s-a bucurat de participarea unui mare număr de formații corale din județ și din județele vecine.

Repertoriul formațiilor a cuprins cele mai noi și valoroase lucrări din creația muzicală românească contemporană, punîndu-se pe primul plan cîntecul de masă, patriotic, revoluționar, cîntece de masă mobilizatoare care reflectă avîntul și munca maselor, dragostea de patrie, partid și popor, ideile păcii și prieteniei între popoare¹.

¹ A șasea ediție a Reuniunii corale „Doina someșană”, Ecoul, 5 martie 1974.

Cu prilejul ediției festive închinată celei de-a XXV-a aniversări a Republicii, am cules câteva aprecieri din partea personalităților muzicale prezente la această manifestare: „Particip cu aceeași plăcere și acum, ca și prima dată, la Fest.valul „Doinei someșene”. Ce a fost mai frumos aici, care cor a cântat mai bine, e greu de spus. Cred că frumusețea acestei ediții constă în această puternică manifestare de dragoste pentru muzica populară, pentru cîntecul românesc. Vreau să subliniez că în această parte de țară am avut întotdeauna plăcerea de a vedea un deosebit interes pentru cîntecul de masă. Și „Doina someșană” ne-a arătat și acum că este o prestigioasă manifestare a cîntecului de masă. Este bine ca plăcerea și interesul pentru cîntecul patriotic să se mențină la același nivel aici pe meleagurile someșene și să nu dispară niciodată” (Tudor Jarda). „Cîntecul coral din această parte a țării este la înălțimea cerințelor. De aceea, prezenta manifestare, închinată Republicii, a oferit un repertoriu bogat în cîntece patriotice, repertoriu căruia personal îi acord o deosebită apreciere” (Cornel Arion)².

Una din manifestările artistice deosebite, merită să pună în valoare folclorul muzical și coregrafic atât de divers în această parte a țării, este Festivalul „CÎNTEC ȘI JOC DIN BĂTRÎNI”, din care au fost prezentate secvențe la televiziune în emisiunea din 29 aprilie 1974 (realizatori Mihai Miron și Virgil Sacerdoțeanu). Festivalul, considerat ca „o excelentă inițiativă a Comitetului județean de cultură și educație socialistă și a Centrului de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă, și-a propus să pună în valoare, pe lângă zestrea mereu adăugită a formațiilor actuale, creația populară tradițională a melosului popular, a portului, a obiceiurilor pe care le-au durat de sute de ani locuitorii acestor meleaguri de o extraordinară bogăție folclorică: români, maghiari, germani”³.

Trecînd în revistă formațiile artistice și interpreții individuali participanți, apreciînd faptul că festivalul „ne-a oferit satisfacția de a ne întîlni cu imaginea de ansamblu a artei coregrafice și muzicale din județ”, ziarul județean „Ecoul” vorbește în nr. său din 26 III 1974 despre „bogatul și inepuizabilul potențial artistic adus în scenă, cu egală și îndrăgățată pasiune de către aproape toți concurenții” ceea ce a condus la realizarea unui „spectacol folcloric impresionant”.

În fiecare vară (iunie) tinerii și vîrstnicii închină rodniciei pămîntului una din sărbătorile intrate demult în tradiție. Se întîlnesc, în toiu culesului cireșelor, la Braniștea și Cireșoaia, și artiști amatori frunțași, și cooperatori de prin împrejurimi, spre a trage liniuțe în calendarul vremii și pentru tone de cireșe, și pentru cîntece și voie bună. Pe scena în aer liber, îmbrăcată într-o feerie de covoare, evoluează numeroase formații artistice care s-au remarcat în concursuri județene, interjudețene sau naționale prin elevată ținută artistică, printr-un repertoriu de

² Cîntare patriei și partidului — Ecoul, 28 noiembrie 1972.

³ Dumitru Andrașoni și Traian Săsarman, Festivalul cîntec și joc din bătrîni — o reușită manifestare artistică, Ecoul, 26 martie 1974.

o mare varietate de genuri și stiluri. Minunat prilej de trecere în revistă a potențelor creatoare și a inepuizabilelor zăcămintele ale spiritualității populare din județ, FESTIVALUL CULESULUI CIREȘELOR generează o adevărată întrecere între formațiile de cîntece și dansuri prezente la trecerea în revistă a portului și apoi la spectacolul popular, fiind „o sărbătoare populară de neuitat”⁴.

Mai apoi, în toiuil verii poienile tresar la sunetele de fanfară și din nou Dealul Herinei devine scena verde fără margini, deschisă tuturor formațiilor de fanfară din județ. Aproape în fiecare an, la FESTIVALUL FANFARELOR, oaspeții de onoare sînt iubitorii muzicii de fanfară din județele vecine Cluj, Mureș și Suceava. Inițiată în 1967, această întîlnire a fanfarelor s-a bucurat, la fiecare ediție, de un succes deosebit. „Printre alte lucruri frumoase care s-ar putea spune în legătură cu această inițiativă subliniem ceva ce nu pare important la prima vedere: s-a trimis cîte un afiș în fiecare comună: urmare însă a fost că două mii de oameni au străbătut zeci de kilometri, răspunzînd la invitația Comitetului raional pentru cultură și artă. Adică, la ceea ce-i place, omul participă cu dragă inimă, chiar dacă nu e vorba de fotbal sau muzică ușoară. Este de dorit ca astfel de inițiative să apară cît mai des”⁵. Și inițiativa din 1967 nu a rămas fără rezultat: de atunci, în fiecare an, în prima duminică a lunii iulie, formațiile de fanfară se întîlnesc în cadrul acestei manifestări artistice devenită tradițională, la care, aproape în fiecare an, participă, pe lîngă sute de artiști amatori, și un număr apreciabil de iubitori ai genului. De altfel, manifestarea este inclusă de cîțiva ani în programul Centrului de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă București, bucurîndu-se de aportul și participarea unor specialiști din partea acestuia. „Este un merit al județului Bistrița-Năsăud pentru că a inițiat acest festival. Trebuie să amintesc aici că acest gen de manifestare este unic și și-a cîștigat, pe merit, creditul de a fi organizat la nivel republican. Remarc pasiunea deosebită pe care o manifestă artiștii amatori, precum și ajutorul organelor locale care au depus un efort important, în organizarea acestui festival la care a participat un public foarte numeros. Sincer să fiu, nu am mai avut prilejul să constat la un asemenea festival, o atît de bună organizare, o atît de numeroasă participare a publicului spectator” remarca în ziarul local tovarășul Corneliu Stănciulescu, metodist la Centrul de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă București⁶.

Aflat în acest an la cea de-a șaptea ediție CONCURSUL SOLIȘTILOR DE MUZICĂ POPULARĂ dotat cu premiul „Regele brazilor” este de fiecare dată un prilej aparte pentru a-i asculta pe solii cei aleși ai minunatului nostru cîntec popular. Despre acest concurs, compozitorul bucureștean Zaharia Popescu, președintele juriului la una din edițiile trecute, spunea următoarele: „Găsesc această manifestare foarte frumoasă

4 Serbarea cireșelor, Ecoul, 1 iulie 1971.

5 Valentin Raus — Un festival al fanfarelor — Făclia, 4 iulie 1967.

6 Ion Moise — Festivalul fanfarelor la a șasea ediție, Ecoul, 4 iulie 1972.

și instructivă. Legarea frumuseții și vechimii cîntecului nostru popular de un monument al naturii — Regele brazilor — tot atît de bătrîn ca și generațiile, dă o originalitate plină de farmec acestui concurs⁷. Acest concurs, la care participă soliști vocali din toate comunele județului, de toate vîrstele, este un bun prilej de transmitere, de preluare între generații a frumoaselor cîntece populare din această parte a țării.

Inițiată în anul de constituire a județului, manifestarea folclorică de la Leșu, intrată în tradiție sub denumirea de RAPSODIA TRIȘCAȘILOR, reunește în fiecare an, cele mai bune formații de trișcași ale căminelor culturale din județ, precum și formații din alte județe.

De-a lungul edițiilor desfășurate pînă acum, s-au întîlnit cu trișcașii „gazdă” formații de trișcași din Vaideeni (Vilcea), Fundul Moldovei (Suceava), Buciumi (Sălaj), Hodac (Mureș).

Spectacolul este precedat de o paradă a portului popular, ce se desfășoară cu mare alai pe ulița principală a satului.

Apoi, în fața miilor de oameni, veniți să petreacă „în luncă” o zi de neuitat, trișcașii prezintă vechi cîntece populare, doine, balade, jocuri și strigături de nuntă.

„Am întrebant pe o tărăncă din partea locului dacă-i place spectacolul. Ea mi-a răspuns fără să întoarcă privirea: mai mult de o clipă, cu o inimitabilă înclinare a capului, că-i place. Ca și cum ar fi spus că-i place aerul pe care-l respiră și pămîntul pe care stă⁸.

Serbarea este onorată, de fiecare dată, de prezența multor oaspeți din alte județe, precum și de reprezentanți ai organismelor culturale centrale. Iată cîteva păreri ale acestora, într-o consemnare fugară: „Tradiția își păstrează prin acest festival întreaga autenticitate a unui județ de mari potențe creatoare”, remarcă scriitorul Mircea Tomuș. „Găzduind și lansînd un astfel de festival, județul Bistrița-Năsăud a dovedit și dovedește că știe să mențină mereu vie flacăra pasiunii și talentului excepționalilor săi creatori”, spunea compozitorul George Marcu, reprezentant al Institutului de etnografie și folclor și al Casei centrale a creației populare, la ediția a treia a Rapsodiei⁹.

În toamna anului trecut (la 23 septembrie 1973), compozitorul Constantin Arvinte, participant la multe din acțiunile cultural-educative în județul nostru, a scris în Cartea de aur a Căminului cultural din comuna Leșu următoarele: „Cu deosebită bucurie am primit vestea că în comuna Leșu din județul Bistrița-Năsăud va avea loc cea de-a șasea ediție a Rapsodiei trișcașilor. Într-adevăr, așteptările mele au fost răsplătite prin ceea ce am putut auzi și vedea: totul a fost minunat!

Am rămas impresionat de grija cu care sînt păstrate comorile spirituale ale poporului nostru — cîntece, jocuri, doine, costume minunate.

Mulțumesc din inimă organizatorilor acestei prestigioase manifestări artistice și le doresc noi succese în activitatea nobilă de păstrare și valorificare a tezaurului nostru folcloric”.

7 Veronica Holban, Regele brazilor, 1968, Ecoul, august 1968.

8 Valentin Raus, Fluieraș de fag, mult zice cu drag . . ., Ecoul, 10 septembrie 1968.

9 Dumitru Andrașoni, Rapsodia trișcașilor, la a III-a ediție, Ecoul, 4 octombrie 1970.

Nu vom încheia consemnările privind manifestările cultural-artistice menite să ducă la o cât mai fidelă cunoaștere a patrimoniului spiritual al județului, la punerea lui în valoare, prin forme cât mai variate, fără a aminti festivalurile cîntecului, jocului și portului care au loc în lunile de vară pe văile Șieului, Someșului, pe Cîmpie și pe Valea Ilvelor, corespunzător citorva din subzonele etnografice distincte ale județului nostru. Acestea sînt precedate de manifestări cultural-educative adecvate — expoziții de artă populară, simpozioane etnografice, integrate, de altfel, în programul complex inițiat de C.C.E.S. în urmă cu mai mulți ani — de cercetări etnografice, folclorice și de artă populară pentru monografiile sătești și comunale. În cadrul simpozioanelor de acest fel, care au avut loc în anul care a trecut, comunicările prezentate „au tratat cu precădere formele tradiționale și contemporane ale ocupațiilor și meșteșugurilor, precum și obiceiurile și folclorul, dezvoltate în legătură cu acestea în cursul secolelor”¹⁰

Nu vom vorbi de această dată despre contribuția pe care și-au adus-o, în cadrul manifestărilor artistice — ansamblurile noastre folclorice reprezentative — „Cununa de pe Someș” (Fig. 1) și „Păunița” (Fig. 2), pe care le consider¹¹, purtătoare de mari și adevărate frumuseți artistice, „aleasă hrană sufletească pentru poporul nostru și nobil mesaj românesc de idei și de simțire către celelalte popoare”¹².

Vom încheia aceste rînduri cu un gînd de recunoștință pentru miile de artiști amatori de pe cuprinsul județului, pentru munca lor plină de dăruire și frumusețe și pentru acei ce-i sfătuiesc (și li se spune instructori), cu mulțumirea că între ei toți, curge, curată, o apă vie.

10 Simpozioane etnografice la Năsăud, Sîngeorz-Băi și Prundu Birgăului, Ecoul, 30 III, 1973.

11 Vezi „Prezente folclorice ale județului peste hotare”, publicat în vol. „Județul Bistrița-Năsăud pe coordonatele sfertului de veac de la proclamarea Republicii”, editat de Comitetul județean P.C.R. Bistrița-Năsăud, Secția de propagandă, 1972.

12 Dumitru Popescu, Cuvîntul rostit la Plenara C.C. al P.C.R. din 3—5 noiembrie 1971 (România liberă, 7 noiembrie 1971).



Membrii ai Ansamblului folcloric „Cununa de pe Someș” Bistrița.



Membrii ai Ansamblului folcloric „Păunița” Sîngeorz-Băi.

TRADITIONELLE KULTURELLE UND KÜNSTLERISCHE ÄUßERUNGEN

ZUSAMMENFASSUNG

Zwecks Verbreitung und Verwertung der Volkskunst und der Folklore aus diesem Landesgebiet, sind einige kulturelle und künstlerische Veranstaltungen zur Tradition geworden. So haben, beispielsweise, der Wettbewerb der Chöre „Doina Someșană“, die Festivale „Alte volkstümliche Lieder und Tänze“ „Cîntec și joc din bătrîni“, und „Kirschenernte“ (Culesul cireșelor) sowie der Wettbewerb der Volksmusikinterpreten und der Blaskapellen viele Formationen, sowie ein zahlreiches Publikum aus unserem und den benachbarten Kreisen, vereint.

Alle diese Veranstaltungen haben zu einem vielseitigen Erfahrungsaustausch beigetragen. Einige dieser Veranstaltungen wurden von Symposien und Volkskunstausstellungen eröffnet. Bei dieser Gelegenheit wurden die ausdrucksvollsten Trachten und Handnähereine aus der ethnographischen Zone des Kreises Bistritz-Nassod ausgestellt.